

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

**Кафедра організації та технічного забезпечення
аварійно-рятувальних робіт**

ТАКТИКА ЛІКВІДУВАННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

**методичні вказівки
до виконання модульної контрольної роботи**

Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні
в галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»
(освітньо-професійна програма «Цивільний захист»)

Харків - 2021

Рекомендовано кафедрою організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт НУЦЗ України
Протокол від 25.08.21 р. № 1.

Укладачі: І.М. Неклонський, Д.В. Тарадуда, М.О. Демент, Т.В. Качур

Рецензенти: В.В. Тютюник, начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту НУЦЗ України, доктор технічних наук, старший науковий співробітник

Тактика ліквідування надзвичайних ситуацій: методичні вказівки до виконання модульної контрольної роботи для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітньо-професійна програма «Цивільний захист») / Укладачі: І.М. Неклонський, Д.В. Тарадуда, М.О. Демент, , Т.В. Качур. Х.: НУЦЗ України, 2021. 11 с.

Навчальне видання має за мету сформулювати основні вимоги до визначення у здобувачів вищої освіти рівня знань та умінь з питань організації оперативних дій підрозділів цивільного захисту.

Методичні вказівки містять основні вимоги до оформлення, критерії оцінювання та зміст завдань для виконання контрольних робіт.

Видання призначене для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, які навчаються на першому (бакалаврському) рівні в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» за освітньо-професійною програмою «Цивільний захист». Інформаційний обсяг видання відповідає програмі навчальної дисципліни «Тактика ліквідування надзвичайних ситуацій».

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Модульна контрольна робота виконується за індивідуальним завданням по варіантам. Номер варіанту для здобувачі вищої освіти визначається згідно номеру індивідуального плану .

Контрольна робота проводиться шляхом письмового (тестового) опитування і містить теоретичні питання та практичні завдання в обсязі тем, що вивчаються на протязі модулю.

Контрольне завдання містить теоретичну частину, яка складається з двох контрольних питань, і практичну частину, яка складається з розрахункової задачі (або ситуаційного завдання), вирішення яких потребує уміння застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни.

У відповідях на питання здобувачу вищої освіти необхідно, користуючись загальними матеріалами (рекомендаціями), що наведені у літературних джерелах, навести розгорнуті відповіді, у відповідності до завдання.

Відповідь оцінюється за результатами виконання кожного питання окремо. Загальна оцінка за виконання контрольного завдання визначається шляхом підсумування балів, отриманих здобувачем вищої освіти за кожне з трьох питань контрольного завдання.

Порядок оцінювання завдань:

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Бали за теоретичне питання	Бали за прикладне завдання	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
A	5	14-15	27-30	Відповідь або завдання відзначається повнотою виконання без допомоги викладача. Здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє застосовувати вивчений матеріал для внесення власних аргументованих суджень у практичній педагогічній діяльності. Здобувач має системні, дієві здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказу своєї думки, вирішує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; уміє ставити та розв'язувати проблеми.
B	4	12-13	24-26	Відповідь і завдання – повні з деякими огріхами, виконані без допомоги викладача. Здобувач вільно володіє вивченим матеріалом, зокрема, застосовує його на практиці; вміє аналізувати і систематизувати наукову та методичну інформацію. Використовує загальновідомі

				доводи у власній аргументації, здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу; виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача.
C	4	10-11	20-23	<p>Відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання без допомоги викладача.</p> <p>Здобувач може зіставити, узагальнити, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; знання є достатньо повними; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних педагогічних ситуаціях. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здатен на реакцію відповіді іншого студента, опрацювати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат і захистити його найважливіші положення.</p>
D	3	9	17-19	<p>Відповідь і завдання відзначаються неповнотою виконання за консультацією викладача.</p> <p>Здобувач володіє матеріалом на початковому рівні (значну частину матеріалу засвоює на репродуктивному рівні). З допомогою викладача здатен відтворювати логіку наукових положень; має фрагментарні навички в роботі з підручником, науковими джерелами; має стійкі навички роботи з конспектом, може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу. Може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена.</p>
E	3	8	15-16	<p>Відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання за консультацією викладача або під його керівництвом.</p> <p>Здобувач володіє навчальним матеріалом, виявляє здатність елементарно викласти думку.</p> <p>Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів; з допомогою викладача виконує елементарні завдання; контролює свою відповідь з декількох простих речень; здатний усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з науково-методичним джерелом, відсутні сформовані уміння та навички</p>

FX	2	6-7	11-14	Відповідь і завдання відзначаються фрагментарністю виконання під керівництвом викладача. Теоретичний зміст курсу засвоєно частково, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, більшість передбачених навчальною програмою навчальних завдань не виконано.
F	2	0-5	0-10	Фрагментарне знання окремих моментів навчального матеріалу

Під час оцінювання відповіді, викладач визначає отриману кількість балів здобувачем вищої освіти, у встановлених інтервалах. Під час визначення кількості балів, в межах певного інтервалу, враховується: вірно сформовані визначення, відповідно до діючих стандартів; використання технічної термінології без спотворень; наявність ілюстративної частини відповіді, з врахуванням умовних графічних позначень, наявність приведених технічних характеристик техніки та оснащення.

Загальні вимоги до оформлення контрольної роботи: написання українською мовою, чіткість побудови, логічна послідовність аргументації відповідей на завдання. Слід використовувати загальноприйнятту термінологію. Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 без рамок, дотримуючись таких розмірів полів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Текст і рисунки набираються на комп'ютері. При підготовці рукопису засобами текстового редактора Word рекомендується дотримуватися таких вимог: шрифт – Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за шириною. В таблицях та рисунках допускається використання шрифту розміром 12. Нумерація сторінок має бути наскрізною і подаватися арабськими цифрами зверху справа сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш (додаток 1), який включають до загальної нумерації, але номер сторінки на ньому не ставлять. Список використаних літературних джерел розміщується з нової сторінки у алфавітному порядку або у порядку посилання у тексті.

Завдання для модульної контрольної роботи видається індивідуально кожному здобувачеві під час останнього аудиторного заняття настановчої сесії.

2 МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА «ТАКТИКА АВАРІЙНО (ПОШУКОВО)-РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ»

2.1 Перелік питань для проведення контрольної роботи

1. Класифікація аварійних ситуацій з автомобільним транспортом.
2. Концепція проведення АРР при ДТП.
3. Основний зміст розвідки зони НС при ДТП.
4. Правила деблокування постраждалого при ДТП.
5. Особливості деблокування постраждалих з вантажних автомобілів та автобусів.
6. Оперативно-тактична характеристика залізниці.
7. Зосередження та управління силами та засобами під час аварії на залізничному транспорті.
8. Пошуково-рятувальні роботи під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій при пасажирських перевезеннях.
9. Гасіння пожеж на рухомому складі залізничного транспорту, на товарних та сортувальних станціях
10. Система авіаційного пошуку і рятування в Україні.
11. Порядок проведення авіаційної пошуково-рятувальної операції.
12. Рятування людей та гасіння пожежі на літаках.
13. Аналіз небезпек на водному транспорті та системи реагування на них.
14. Коли судно рахується зниклим. Способи пошуку судна та постраждалих на морській акваторії.
15. Організація евакуації людей з судна.
16. Характер руйнування будівель.
17. Класифікація завалів.
18. Основні дії рятувальників в завалах.
19. Тактика проведення пошуку постраждалих в завалах.
20. Методи пошуку в завалах.
21. Порядок проведення деблокування постраждалого з-під завалу.
22. Надання домедичної допомоги та транспортування постраждалих при руйнуванні будівель.
23. Порядок та способи проникнення у завали.
24. Рятувальні роботи в умовах масових руйнувань будівель.
25. Підготування рятувальних підрозділів до роботи в умовах масових руйнувань будівель.
26. Хімічна безпека об'єктів.
27. Утворення зон хімічного забруднення.
28. Організаційно-підготовчі заходи щодо підготовки підрозділів до дій в зоні хімічного забруднення.
29. Основні задачі при ліквідації аварії на ХНО.
30. Основний зміст АРР при аварії на ХНО (розвідка, пошук, локалізація зони та ліквідації джерела забруднення, дегазація, санітарна обробка).

31. Види прогнозування хімічної обстановки. Керівний документ.
32. Вихідні дані для прогнозування хімічної обстановки.
33. Тактико-технічні характеристики засобів для створення водяної завіси та осадження хмари НХР.
34. Нормативно-правові акти, на яких базується система радіаційної безпеки України.
35. Радіаційна аварія (РА). Види, масштаби і фази радіаційних аварій.
36. Аварійне планування на випадок РА .
37. Вимоги до роботи персоналу РНО. (підвищене плановане опромінення персоналу; персонал в умовах радіаційної аварії).
38. Способи захисту від іонізуючого випромінювання.
39. Етапи аварійних робіт у випадку радіаційної аварії.
40. Система протирадіаційних заходів (контрзаходів).
41. Задачі радіаційної розвідки.
42. Дозиметричний контроль, мета, види.
19. Зміст пошуково-рятувальних робіт у випадку радіаційної аварії.
43. Організація санітарно-пропускового режиму.
44. Ліквідація наслідків РА, мета, зміст.
45. Заходи біологічного захисту особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту при ліквідації надзвичайних ситуацій.
46. Нормативно-правове регулювання перевезення небезпечних вантажів.
47. Класифікація небезпечних вантажів.
48. Маркування небезпечних вантажів.
49. Порядок ліквідації наслідків аварійних ситуацій з небезпечними вантажами при перевезенні їх залізничним транспортом.
50. Режими робіт і відпочинку особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України під час виконання робіт у засобах індивідуального захисту.
51. Порядок демеркуризації ртуті.
52. Обов'язки КГП під час пожеж на об'єктах з наявністю НХР та у зоні з наявністю радіоактивних речовин.
53. Тактика проведення пошуково-рятувальних робіт на воді.
54. Гідродинамічна аварія: вражаючий фактор і його параметри.
55. Гідродинамічна аварія: наслідки і характеристика зони затоплення.
56. Мета, задачі, особливості організації, способи і засоби ведення розвідки при затопленнях.
57. Організація проведення рятувальних робіт при затопленнях.
58. Способи і прийоми пошуку потерпілих в зоні затоплення.
59. Повінь: основний вражаючий фактор і його характеристика.
60. Етапи проведення робіт по боротьбі з повеннями і по ліквідації їх наслідків.
61. Види рятувальних робіт та порядок розподілу сил і засобів у зонах затоплення.

2.2 Порядок розподілу завдань за варіантами

2.2.1 Теоретична частина

Номер питань відповідає останнім **двом цифрам** номеру індивідуального плану у наступних співвідношеннях:

Передостання цифра номеру індивідуального плану	Остання цифра номеру індивідуального плану									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Номер питань									
0	1, 61	2, 60	3, 59	4, 58	5, 57	6, 56	7, 55	8, 54	9, 53	10, 52
1	11, 51	12, 50	13, 49	12, 48	13, 47	14, 46	15, 45	16, 44	17, 43	18, 42
2	19, 41	20, 40	21, 39	22, 38	23, 37	24, 36	25, 35	26, 34	27, 33	28, 32
3	2, 61	3, 60	4, 59	5, 58	6, 57	7, 56	8, 55	9, 54	10, 53	11, 52
4	12, 51	13, 50	14, 49	15, 48	16, 47	17, 46	18, 45	19, 44	20, 43	21, 42
5	22, 41	23, 40	24, 39	25, 38	26, 37	27, 36	27, 35	28, 34	29, 33	30, 31
6	3, 61	4, 60	5, 59	6, 58	7, 57	8, 56	9, 55	10, 54	11, 53	12, 52
7	13, 51	14, 50	15, 49	16, 48	17, 47	18, 46	19, 45	20, 44	19, 43	20, 42
8	21, 41	22, 40	23, 39	24, 38	25, 37	26, 36	27, 35	28, 34	29, 33	4, 61
9	5, 60	6, 59	7, 57	8, 56	9, 55	10, 54	11, 53	12, 52	13, 51	14, 50

2.2.2 Практична частина

Завдання №1. Визначити необхідну кількість сил та засобів для проведення рятувальних робіт та гасіння пожежі, що сталася в результаті залізничної аварії. Накреслити схему оперативного розгортання: задача розділу 5.1.4 Практикуму [1].

*Номер варіанту вихідних даних в задачі відповідає **сумі останніх трьох цифр** номеру індивідуального плану.*

Завдання №2. Розрахунок сил і засобів для деблокування постраждалих з-під завалів при руйнуванні багатоповерхових будинків (споруд): задача розділу 5.2.2 Практикуму [1].

*Номер варіанту вихідних даних в задачі відповідає **сумі останніх трьох цифр** залікової книжки.*

Завдання №3. Визначити необхідну кількість сил і засобів для локалізації зони хімічного забруднення створенням водяної завіси, якщо для обмеження зони хімічного забруднення використовуються насадки-розпилювачі НРТ і РВ: задача розділу 5.3.3 Практикуму [1].

*Номер варіанту вихідних даних в задачі відповідає **сумі останніх трьох цифр** залікової книжки.*

Завдання №4. Визначити необхідний резерв особового складу для проведення оперативних дій в умовах радіаційного забруднення: задача розділу 5.4.4 Практикуму [1].

*Номер варіанту вихідних даних в задачі відповідає **сумі останніх трьох цифр** індивідуального плану.*

2.2.3 Література

1. Неклонський І.М., Собина В.О., Тарадуда Д.В. Тактика ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: практикум. Видання 2-ге. Харків, 2020. 218 с.
2. Положення про Оперативно-рятувальну службу цивільного захисту ДСНС України: наказ МВС України від 09.07.14 №631.
3. Статут дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту: наказ МВС України від 26.04.18 р. № 340.
4. Статут дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: наказ МВС України від 26.04.18 р. № 340.
5. Методичні рекомендації щодо режимів робіт особового складу підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту у засобах індивідуального захисту у зонах хімічного та радіоактивного забруднення: наказ МНС від 07.08.09 №551.
6. Рекомендації щодо захисту особового складу підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України під час гасіння пожеж та ліквідації наслідків аварій за наявності небезпечних хімічних речовин (аміак, хлор, азотна, сірчана, соляна та фосфорна кислоти): наказ МНС України №733 від 13.10.08.
7. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 01.12.1997 № 62 «Про введення в дію Державних гігієнічних нормативів "Норми радіаційної безпеки України» (НРБУ-97).
8. Правила авіаційного пошуку і рятування в Україні: наказ МВС України від 16.03.2015 № 279.
9. Методичні рекомендації з організації і проведення демеркуризації: наказ МНС України від 08.07.09 №463.
10. Запорожець О.І. Цивільний захист. О.І. Запорожець, В.О. Михайлюк, Б.Д. Халмурадов та інш. К.: «Центр учбової літератури», 2016.
11. Реагування на надзвичайні ситуації: Навч. посіб. К.: Вид-во «Бланк-Прес», 2014.
12. Довідник керівника гасіння пожежі. Київ: ТОВ «Літера-Друк», 2017, 320 с.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АВАРІЙНО-
РЯТУВАЛЬНИХ РОБІТ

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № ____
з дисципліни
«ТАКТИКА ЛІКВІДУВАННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ»

Виконана здобувачем вищої освіти

_____

_____

Начальна група _____

Оцінка за 100-бальною
шкалою _____

Оцінка за 4-бальною
шкалою _____

Оцінка ECTS _____

Перевірив: _____

_____ (підпис)
« ____ » _____ 202__ р.

Харків 202__

Навчальне видання

Неклонський Ігор Михайлович
Тарадуда Дмитро Віталійович
Демент Максим Олександрович
Качур Тарас Валентинович

ТАКТИКА ЛІКВІДУВАННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

методичні вказівки
до виконання модульної контрольної роботи

Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні
в галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»
(освітньо-професійна програма «Цивільний захист»)

Підписано до друку _____.21. Формат 60x84/16.
Папір 80 г/м². Друк ризограф. Ум. друк. арк. 0,46
Тираж 30 прим. Вид. № ____/____. Зам.№